המטבעות מהחפירה בפי מצובה

גבריאלה ביכובסקי

בחפירה (ר׳ צינמון ולרר, כרך זה) נתגלו שמונה מטבעות ברונזה, שישה מהם זוהו. מלבד מטבע אחד מהמאה הד׳ לסה״נ, כל המטבעות מתוארכים לתקופות הביזנטית והאסלאמית הקדומה.[1] המטבע הקדום במכלול שייך לקונסטנטינוס הא׳, והוא נטבע בעיר ליון שבצרפת בשנים 314–315 לסה״נ (מס׳ 1). מהמאה הו׳ לסה״נ נחשף מטבע יחיד (מס׳ 2), חצי פוליס קטן של אנסטסיוס הא׳; טיפוס זה מתוארך לשנים 507–512 לסה״נ. על גב המטבע טביעת רכב עגולה (punchmark), המופיעה לעתים קרובות על מטבעות מסדרה זו של שליט זה (*MIBE* 1:30). מהמאה הז׳ לסה״נ נחשפו שלושה מטבעות: שניים של הקיסר הרקליוס (מס׳ 3, 4) ואחד מתקופת המעבר, הביזנטי־ערבית (מס׳ 5). שני המטבעות של הרקליוס נטבעו באותה שנה, 629/630 לסה״נ. מטבעות 3 ו־4 הם בעריך של פוליס וחצי פוליס, והם נטבעו על מטבעות קדומים יותר (overstruck). על גב הפוליס מופיעה טביעת רכב המציגה כנראה אריה (Schulze 2005:29, Class 5). המטבע הביזנטי־ערבי (מס׳ 5) שייך לטיפוס השכיח המתאר דמות אימפריאלית על פני המטבע, ועל הגב האות m; המטבע חתוך בצורה מלבנית. המטבע המאוחר (מס׳ 6) הוא פלס אומיי, פוסט־רפורמי, מהמאה הח׳ לסה״נ (מס׳ 6).

1. סל 3063, גלאי מתכות, ר״ע 121666.
קונסטנטינוס הא׳, ליון, 314–315 לסה״נ.
פנים: CONSTANTINVS PF AVG [IMP] ראש לימין, עטור זר, לבוש שריון וגלימה.
גב: SOLI INV I C TO [COMITI] סול ניצב לחזית, מרים יד ואוחז בכדור. משמאל: T; מימין F; מתחת לקו: PLG
Æ, ↑, 3.65 גרם, 20 מ״מ.
ר׳ *RIC* VII:123, No. 15.

2. סל 3148, לוקוס 341, ר״ע 121668.
אנסטסיוס הא׳, קונסטנטינופול, 507–512 לסה״נ.
פנים: [IMP ANASTASIVS PP AVG] ראש לימין, עטור נזר פנינים, לבוש שריון וגלימה.
גב: K משמאל צלב ארוך, מימין **A**. למעלה טביעת רכב עגולה (punchmark).
Æ, חצי פוליס, ↓, 4.41 גרם, 20 מ״מ.
ר׳ *MIBE* 1:88, No. 32.

[1] המטבעות נוקו במעבדות רשות העתיקות, בניהולה של לנה קופרשמידט. קלרה עמית צילמה אותם.

3. סל 3147, קיר W311, ר״ע 121669.
הרקליוס, קונסטנטינופול, 629/630 לסה״נ.
פנים: הרקליוס והרקליוס קונסטנטינוס עומדים לחזית. **טביעה מקורית: M ; מימין: II**
גב: M משמאל: ANNO ; למטה: Δ ; למעלה **טביעת רכב: אריה(?). טביעה מקורית: דיוקן לחזית** AVG...
Æ, **פוליס**, ↓, **11.24 גרם, 30 מ״מ, טביעת־על** (overstruck).
ר׳ 105 ,2/1:295 .*DOC* **לטביעת־העל**, ר׳ Schulze 2005:29, class

4. סל 3152, קיר W600, ר״ע 121667.
הרקליוס, קונסטנטינופול, 629/630 לסה״נ.
פנים: הרקליוס והרקליוס קונסטנטינוס עומדים לחזית. משמאל **תשליב**, מימין [K]
גב: K משמאל: AN[NO] ; למעלה **צלב** ; מימין: XX ; למטה: A
Æ, **חצי פוליס**, ↗, **5.72 גרם, 20 × 26 מ״מ ; טביעת־על** (overstruck).
ר׳ 118 ,2/1:302 .*DOC*

5. סל 1063, לוקוס 106, ר״ע 121671.
ביזנטי־ערבי, סביב 647–660 לסה״נ.
פנים: דמות אימפריאלית עומדת לחזית ואוחזת כדור.
גב: m משמאל, **כתובת בלתי קריאה. מתחת לקו:** v
Æ, ↓, **2.81 גרם, 17 × 19 מ״מ ; חתוך בצורת מלבן.**
השוו *SICA* 1: Group E.

6. סל 1135, לוקוס 110, ר״ע 121670.
אומיי, פוסט־רפורמי, המאה הח׳ לסה״נ.
פנים: لا اله الا الله وحده
גב: محمد رشول الله
Æ, **פלס, 2.42 גרם, 19 מ״מ.**
השוו Walker 1956:206, No. 610.

הפניות

צינמון ג׳ ולרר י׳ כרך זה. מבני מגורים מהתקופה הביזנטית בפי מצובה שבגליל המערבי.

DOC 2/1: P. Grierson. *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection 2/1: Phocas and Heraclius (602–641).* Washington, D.C. 1968.

DOC 2/2: P. Grierson. *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection 2/2: Heraclius Constantine to Theodosius III (641–717).* Washington, D.C. 1968.

MIBE 1: W. Hahn. *Money of the Incipient Byzantine Empire (Anastasius I–Justinian I, 491–565)* (Veröffentlichungen des Instituts für Numismatik und Geldgeschichte der Universität Wien 6). Vienna 2000.

RIC VII: P.M. Bruun. *The Roman Imperial Coinage* VII: *Constantine and Licinius A.D. 313–337.* London 1966.

Schulze W. 2005. Countermarks from before the Arab Conquest. In W. Schulze and T. Goodwin. Countermarking in Seventh Century Syria I. *ONS Newsletter* Suppl. 183:23–40.

SICA 1: S. Album and T. Goodwin. *Sylloge of Islamic Coins in the Ashmolean* 1: *The Pre-reform Coinage of the Early Islamic Period.* Oxford 2002.

Walker J. 1956. *A Catalogue of the Arab-Byzantine and Post-reform Umaiyad Coins* (Catalogue of the Muhammadan Coins in the British Museum II). London.

THE COINS FROM THE EXCAVATION AT PI MAẓUVA

GABRIELA BIJOVSKY

(PP. 67*–69*)

The excavation at Pi Maẓuva (see Cinamon and Lerer, this volume) yielded eight bronze coins, six of which were identified. Except for one dating from the fourth century CE, all the coins date to the Byzantine and Early Islamic periods.

The earliest coin (No. 1) belongs to Constantine I, and it was minted in the city of Lyon, France, in 314–315 CE. One *half follis* of Anastasius I (No. 2) was found, dating between 507 and 512 CE; on the coin's reverse is a circular punchmark. Three coins dating from the seventh century CE were unearthed: two of Emperor Heraclius (Nos. 3, 4), which were minted in the same year (629/630 CE), and one Arab-Byzantine coin (No. 5). Coin Nos. 3 and 4 are overstruck *follis* and *half follis*; Coin No. 4 bears a countermark. Coin No. 6 is an Umayyad post-reform *fals*, dating from the eighth century CE.